

Εισήγηση για **Ανεπιστέλλον Μέλος** **Ιατρικές Επιστήμες: Οφθαλμολογία**

Ο Δρ. Ευάγγελος Σ. Γραγουδάς, ο οποίος έχει συμβάλει σημαντικά στο πεδίο έρευνας σχετικά με τον αμφιβληστροειδή χιτώνα, γεγονός που έχει αλλάξει την κλινική πρακτική και έχει βελτιώσει τα κλινικά αποτελέσματα σε ασθενείς με παθήσεις οι οποίες προκαλούν τύφλωση και είναι απειλητικές για τη ζωή.

Γεννημένος στην Ελλάδα, ολοκλήρωσε την ιατρική του εκπαίδευση στην Αθήνα το 1965 και την ειδικότητα της Οφθαλμολογίας στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Βοστώνης το 1973 και ακολούθησε η εκπαίδευση υπό τον Dr. Charles Schepens στο Mass. Eye and Ear στον αμφιβληστροειδή. Το 1975 έγινε μέλος του τμήματος τμήμα Αμφιβληστροειδούς του Massachusetts Eye & Ear Infirmary. Το 1985 έγινε διευθυντής του τμήματος αυτού. Υπό την καθοδήγησή του, το τμήμα Αμφιβληστροειδούς εξελίχθηκε σε κορυφαία κλινική, με εξειδικευμένους επιστήμονες σε όλους τους τομείς που αφορούν στον αμφιβληστροειδή, με ένα φιλόδοξο κλινικό και ερευνητικό πρόγραμμα. Το 1994, ο Δρ. Γραγουδάς έγινε Καθηγητής Οφθαλμολογίας του Harvard Medical School και διακρίθηκε ως επικεφαλής και Πρόεδρος του τμήματος Οφθαλμολογίας.

Το πρώτο σημαντικό του έργο, είναι η αξιοσημείωτη κλινική πρακτική του στις παθήσεις του αμφιβληστροειδούς και το ενδοφθάλμιο μελάνωμα. Ο Δρ. Γραγουδάς ξεκίνησε την έρευνα με την ακτινοβολία δέσμης πρωτονίων στο μελανώμα του ραγοειδούς χιτώνα, πραγματοποιώντας ερευνητικές μελέτες σε πιθήκους και πραγματοποιώντας τις πρώτες κλινικές μελέτες σε ασθενείς. Αυτές οι μελέτες κατέδειξαν την ασφάλεια και τη χρησιμότητα αυτής της προσέγγισης ως μια ορθολογική εναλλακτική λύση για την εξόρυξη του οφθαλμού. Ο Δρ. Γραγουδάς έκανε θεραπεία στον πρώτο ασθενή το 1975 και τώρα,

μετά από 40 και περισσότερα χρόνια παρακολούθησης περισσότερων από 4.000 ασθενών, η ακτινοβολία δέσμης πρωτονίων έχει σαφώς τη χαμηλότερη τοπική συχνότητα επανεμφάνισης μελανώματος και διατήρηση καλής οράσεως σε σχέση με οποιαδήποτε από τις θεραπείες ακτινοβολίας. Μέχρι σήμερα έχουν εγκατασταθεί 12 εγκαταστάσεις δέσμης πρωτονίων για τη θεραπεία μελανώματος στη Βόρεια Αμερική, την Ευρώπη, τη Νότια Αφρική και την Ασία και περισσότεροι από 12.000 ασθενείς έχουν υποβληθεί σε θεραπεία παγκοσμίως. Ο Δρ. Γραγουδάς θεωρείται πρωτεργάτης σε ότι αφορά στη διάγνωση και τη διαχείριση των ενδοφθάλμιων όγκων και μαζί με τη θεραπεία διόρθωσης της δέσμης πρωτονίων, η ομάδα του ερευνά την επιδημιολογία, τη γενετική και τη μοριακή βιολογία του ενδοφθάλμιου μελανώματος για την ανάπτυξη βελτιωμένων μεθόδων διάγνωσης και θεραπείας .

Το δεύτερο σημαντικό έργο του Δρ. Γραγουδά στην οφθαλμολογία προέρχεται από το μακροχρόνιο ενδιαφέρον του στη φωτοδυναμική θεραπεία (PDT), για τη θεραπεία νεοαγγείωσης της ωχράς κηλίδας.

Συνεργάστηκε με τη Dr. Joan Miller σε προκλινικές μελέτες φωτοδυναμικής θεραπείας (PDT) με τη χρήση Verteporfin, για τη θεραπεία της χοριοειδούς νεοαγγειογένεσης. Το PDT της Verteporfin ήταν η πρώτη φαρμακολογική θεραπεία για την εκφύλιση της ωχράς κηλίδας που σχετίζεται με την ηλικία (AMD). Ο Δρ. Γραγουδάς βοήθησε στον σχεδιασμό και την εκτέλεση των κλινικών μελετών που έδειξαν την ασφάλεια και την αποτελεσματικότητα της PDT με την verteporfin για την αγγειογένεση στην AMD και την παθολογική μυωπία.

Ο Δρ. Γραγουδάς συνέβαλε στο σχεδιασμό και την εκτέλεση των πρώτων κλινικών μελετών και ήταν αναπόσπαστο μέλος της ομάδας μελέτης και της ομάδας συγγραφής για τις μεγάλες κλινικές δοκιμές. Με βάση αυτές τις μεγάλες κλινικές δοκιμές, η

χρήση της φωτοδυναμικής Θεραπείας, το Verteporfin εγκρίθηκε από τις υγειονομικές αρχές σε όλο τον κόσμο και έγινε η πρώτη ευρέως χρησιμοποιούμενη Θεραπεία για νεοαγγειακή νόσο της ωχράς κηλίδας που επιβράδυνε αποτελεσματικά την πρόοδο της νόσου.

Το τρίτο σημαντικό έργο του Δρ. Γραγουδά ήταν η ενασχόλησή του με την οφθαλμική αγγειογένεση και τη Θεραπεία αντι-αγγειογένεσης. Συνεργάστηκε με μια ομάδα οφθαλμιάτρων συμπεριλαμβανομένων των Δρ. Joan Miller, Tony Adamis, Pat D'Amore και άλλων, σε συνεργασία με το εργαστήριο του γνωστού ερευνητή αγγειογένεσης, Δρ. Judah Folkman.

Αυτή η ομάδα κατέδειξε για πρώτη φορά τον κρίσιμο ρόλο του αγγειακού ενδοθηλιακού αυξητικού παράγοντα (VEGF) στην οφθαλμική νεοαγγείωση και συνέχισε να αναπτύσσει Θεραπείες που στοχεύουν στο VEGF. Το Pegaptanib, το πρώτο συστατικό που βασίζεται σε αυτήν την προσέγγιση επιβραδύνει αποτελεσματικά την εξέλιξη της εκφύλισης της ωχράς κηλίδας που σχετίζεται με την ηλικία (AMD), που αποτελεί την πιο συχνή αιτία τύφλωσης σε ασθενείς ηλικίας άνω των 60 ετών. Μια φαρμακευτική ουσία δεύτερης γενιάς, το ranibizumab, βρέθηκε ότι έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της όρασης για πρώτη φορά στο ένα τρίτο περίπου των ασθενών με νεοαγγειακή AMD που υποβλήθηκαν σε Θεραπεία. Η Θεραπεία με anti-VEGF φάρμακα εφαρμόζεται διεθνώς σε χιλιάδες ασθενείς.

Ο Δρ. Γραγουδάς έχει βραβευθεί από πλήθος ινστιτούτων, όχι μόνο για το ουσιώδες, περισπούδαστο βάθος, αλλά και την αξιοσημείωτη έκταση της ακαδημαϊκής συνεισφοράς του, ως ενός ευρέως αγαπητού μέντορα και πραγματικά κοσμοπολίτη εμπειρογνώμονα στον τομέα της Οφθαλμολογίας.

Έχει λάβει πολυάριθμες διακρίσεις και βραβεία, όπως: Βραβείο Ακαδημίας Τιμής της Αμερικανικής Ακαδημίας Οφθαλμολογίας,

Βραβείο Retina Research Foundation του Jules Gonin Lectureship; Βραβείο Senior Scientific Investigators για την έρευνα σχετικά με την αποτροπή της τύφλωσης; Βραβείο Senior Achievement της Αμερικανικής Ακαδημίας Οφθαλμολογίας; Μετάλλιο J. Donald M. Gass της Macula Society; Βραβείο HMS Distinguished Alumni, μετάλλιο Arnall Patz της Macula Society; Βραβείο Mildred Weisenfeld για την Αριστεία στην Οφθαλμολογία από το ARVO, βραβείο J. Donald M. Gass της Retina Society και Καθηγεσία στην Οφθαλμολογία της Ιατρικής Σχολής στο Χάρβαρντ «Charles Edward Whitten». Επίσης, τιμήθηκε με τον τίτλο του Επίτιμου Διδάκτορα από τα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Πατρών και είναι επίτιμο μέλος του Fondazione G. B. Bietti.

Το 2014 η Ιατρική Σχολή του Χάρβαρντ ίδρυσε στην Οφθαλμολογία την έδρα «Gragoudas» (endowed chair). Επίσης το 2014, ο Δρ. Γραγουδάς και οι συνεργάτες του έλαβαν το Βραβείο Champalimaud Vision για το έργο τους σχετικά με τη χρήση φαρμακευτικής Θεραπείας κατά της αγγειογένεσης για τη θεραπεία της σχετικής με την ηλικία εκφύλισης της ωχράς κηλίδας. Αυτό το βραβείο θεωρείται το "Βραβείο Νόμπελ" στην Οφθαλμολογική Έρευνα. Για όλα αυτά τα επιτεύγματα το Mass. Eye and Ear έφτιαξε το πορτρέτο και την προτομή του, τα οποία έβαλε στο αμφιθέατρο του νοσοκομείου.

Η καινοτόμος μεταφραστική του έρευνα έχει φέρει πολλές σημαντικές νέες θεραπείες στο γνωστικό μας πεδίο. Διδάσκοντας και μεταλαμπαδεύοντας τη γνώση του με όλη του την ψυχή, με τη διορατικότητά του, καθοδήγησε εκατοντάδες ειδικευόμενους γιατρούς, εκ των οποίων πολλοί εξελίχθηκαν και έγιναν εξαιρετικοί επιστήμονες διεθνούς βεληνεκούς. Εμφανώς Έλληνας (και, όπως κάποιοι λένε χαρακτηριστικά, ακούραστα Έλληνας, παρόλο που ζει για δεκαετίες στις ΗΠΑ), είναι εξαιρετικά περήφανος για τις ρίζες του και τις ελληνικές παραδόσεις.

Τα υψηλού επιπέδου συμπόσια που διοργανώνει είναι απαρμοίαστα λόγω του τρόπου που χρησιμοποιεί τη μέθοδο διδασκαλίας του Σωκράτη. Συγκεκριμένα, είναι απολαυστικό για εκείνον, όταν η συζήτηση για κλινικά θέματα μπορεί να εξελιχθεί ως προς τα μεγάλα ερωτήματα που αφορούν στη ζωή, την αλήθεια και άλλα θεμελιώδη ζητήματα.

Σε αυτό το σημείο γίνεται περισσότερο διερευνητικός και αφοσιωμένος, βοηθώντας τους μαθητές του να κατανοήσουν την αλληλουχία μεταξύ της κλινικής εικόνας και του ότι όλα τα πραγματικά σημαντικά ζητήματα έχουν ήδη διερευνηθεί και διευθετηθεί από τους αρχαίους Έλληνες φιλόσοφους.

Το εικονικό ταξίδι της ζωής του από την παιδική ηλικία στην ύπαιθρο της Λέσβου, με τους πανέμορφους ελαιώνες και τα πεισματάρικα μουλάρια, μέχρι μια καθηγεσία στο Χάρβαρντ, τον έχει προικίσει με μια απaráμιλλη πολιτισμική ευαισθησία και χωρίς αμφιβολία τον ενέπνευσε να αναπτύξει έναν από τα πρώτα προγράμματα διεθνών ερευνών, ακολουθώντας ένα μονοπάτι που οδηγεί στην υψηλότερη δυνατή κατάρτιση συνεργατών επιστημόνων από όλες τις ηπείρους.

Ένας παραγωγικός κλινικός επιστήμονας, ο Δρ. Γραγουδός έχει δημοσιεύσει πάνω από 250 άρθρα σε peer-reviewed περιοδικά και έγραψε ή συνέταξε περισσότερα από 100 κεφάλαια, κριτικές και βιβλία. Τα citations ανέρχονται σε περίπου 28.500 και πάνω από 80 h-index.

Ο Δρ. Γραγουδός όχι μόνο πρωτοστάτησε στη χρήση της θεραπείας δέσμης πρωτονίων στους όγκους των ματιών αλλά συνέβαλλε με γενναιοδωρία στην ανάπτυξη διάφορων οφθαλμολογικών κέντρων διεθνώς, με πολλούς συνεργάτες, κυρίως με τον συνάδελφό του Δρ. Λεωνίδα Ζωγράφο στη Λωζάνη.

Επί του παρόντος, με περισσότερα από 30 χρόνια συνεχούς εξέλιξης, η θεραπεία δέσμης πρωτονίων έχει αποδειχθεί εξαιρετικά επιτυχημένη. Σε ένα μόνο πρωί ο Δρ. Γραγουδάς βλέπει περισσότερους ασθενείς με οφθαλμικό μελάνωμα σε σχέση με τους ασθενείς που βλέπουν οι περισσότεροι ειδικοί στο θέμα αυτό, κατά τη διάρκεια όλης τους της καριέρας!

Ο Δρ. Γραγουδάς θεωρείται ένας από τους 100 σημαντικότερους Οφθαλμιάτρους στον κόσμο. Ίσως όμως το πιο ξεχωριστό χαρακτηριστικό του είναι η ικανότητά του ως δασκάλου και μέντορα. Έχει εκπαιδεύσει περισσότερους από 100 κλινικούς ιατρούς, πολλοί από τους οποίους έχουν προχωρήσει σε ηγετικούς ρόλους. Είναι γενναιόδωρος, υπομονετικός και διορατικός. Είναι πάντα πρόθυμος να συζητήσει μια ιδέα, να αναθεωρήσει μια δύσκολη υπόθεση ή να επεξεργαστεί ένα χειρόγραφο. Απολαμβάνει την επιτυχία εκείνων που έχει εκπαιδεύσει και καθοδηγήσει. Η προσέγγιση του και η διορατικότητα του εκτιμώνται ιδιαίτερα από τους συναδέλφους και τους εκπαιδευόμενους του. Έχει λάβει το βραβείο "Life Mentorship" από την Vit-Buckle Society και το Simmons Lessell βραβείο για "Excellence in education".

Ο Δρ. Γραγουδάς έχει ιδρύσει "Gragoudas Award" για το καλύτερο δημοσιευμένο άρθρο από ειδικευόμενους στην Οφθαλμολογία στο Mass. Eye and Ear και σε ειδικευόμενους στον αμφιβληστροειδή από μέλη της Macula Society και το Vlub Gonin.

Ο Δρ. Γραγουδάς είναι πραγματικά ένας άνθρωπος να τον θαυμάζεις: είναι καινοτόμος επιστήμονας και έχει αλλάξει την πρακτική της οφθαλμολογίας, ένας εξάίρετος κλινικός γιατρός, ένας σπουδαίος δάσκαλος, ένας σωστός συνάδελφος.

Χαράλαμπος Ρούσσοσ (εισηγητής)
Χαράλαμπος Μουτσόπουλος